

Sprong van balkon, sprong naar de toekomst

Vera Jirak is gediplomeerd sociaal-pedagogisch werker en ervaringsdeskundige bij het ACT-team voor Vrouwen in Amsterdam. Ze combineert haar persoonlijke ervaringen met kennis van de sociale psychiatrie en het werken volgens het ACT-model. Persoonlijke ervaringen in verslaving, dealen en prostitutie, die er niet om liegen. En kennis die staat als een huis door haar opleiding en haar werkervaring. Het interview met haar kenmerkt zich door gedecideerde antwoorden waarin geen woord te veel voorkomt en openheid over haar verleden. "Ik schaam me niet, waarom? Ik heb zo alles geleerd wat je niet op school kunt leren." In de dagelijkse realiteit van haar werk een grote rijkdom.

Het ACT-team Vrouwen is één van de elf eerste, gecertificeerde ACT-teams. Het team startte op 1 februari 2006. Vera Jirak werd gevraagd voor het team vanwege haar persoonlijke ervaringen in 25 jaar drugsverslaving, en ervaringen in het opvangwerk met vrouwen. Het was een goede overstap: "Ik wilde meer doen voor vrouwen dan alleen voorzien in hun onderhoud."

Het ACT-team legt contact met zwaar verslaafde, meestal dakloze vrouwen. Veel van de vrouwen hebben borderline-problematiek, zijn als kind misbruikt, kwamen al vroeg op straat te staan of hebben verslaafde ouders. Een aantal vrouwen heeft schizofrenie, waarbij verslaving op de voorgrond staat. In totaal behandelt en begeleidt het team 70 vrouwen.

Nog minder vrij

Een team speciaal voor vrouwen, nodig vanwege de typische aan vrouw zijn verbonden problemen, zoals zwangerschappen en in de prostitutie terecht komen. Bijvoorbeeld een jonge vrouw die herhaaldelijk zwanger is en telkens in de vijfde of zesde maand haar baby als gevolg van drugsgebruik verliest. "Dat gaat maar door, we moeten tot haar doordringen, haar overtuigen dat ze of moet stoppen met drugs of anticonceptie moet gaan gebruiken."

Kortom, vrouwen in hun toch al deprimerende omstandigheden zijn door hun vrouw zijn nog minder vrij, worden misbruikt, komen door dealers en pooiers in een spiraal omlaag terecht. "Zij verdienen een apart team."

Ook zet het ACT-team zich in voor vrouwen die zich manifesteren als vrouw, maar man zijn. Bijvoorbeeld: komen zij in detentie, dan zitten ze op een mannenafdeling. "Dat zorgt voor harde confrontaties. Ze worden verkracht en geslagen. We willen voor hen aparte cellen."

Kaptiaal

Vera kwam vanuit voormalig Joegoslavië via Wenen naar Amsterdam, verslaafd aan harddrugs en op zoek naar business. Op 9 januari 1994 kwam daar abrupt een omslag in. "Mijn vriend wilde mij vermoorden, ik ontsnapte via het balkon en liep weg. Vanaf dat moment ben ik clean, nu 15 jaar. Zonder begeleiding, ik wilde het." Het komt er zonder emotie uit. "Ik werk mee aan voorlichting over verslaving op scholen, al tien jaar lang. Ik heb het zo vaak verteld, dat heeft als psychotherapie gewerkt." Ook haar geloof in God hielp haar. "God staat de kapotte mens bij. Wat ik in die periode gedaan heb, doet er nu

niet meer toe. Ik ben nu een nieuw mens. Mijn ervaringen zijn mijn kapitaal in mijn werk."

De vrouwen met wie Vera contact zoekt, voelen dat het klopt. "Je kunt niet met hen meepraten als je het niet hebt ervaren, je kunt niet voordoen wat niet waar is." En het werkt niet alleen in het winnen van vertrouwen. Is dat er eenmaal, dan werkt het ook door tijdens de behandeling en begeleiding.

Vera zoekt haar cliënten op straat, in de inloophuizen, sociale pensions, nachtopvang, te voet door de stad van de ene plek naar de andere. Hoort ze dat een vrouw in detentie zit, dan zoekt ze haar daar op. Het eerste wat ze zegt is: "Ik ben hier voor jou. Wat wil jij dat we voor jou doen?" En op een gegeven moment ontstaat er contact en rolt het verder.

Wat lukt wel, wat lukt niet

Iedere werkdag van het ACT-team start hetzelfde. Cliënten worden besproken, de taken verdeeld. Wie gaat naar wie in kliniek, thuis of pension. Wie gaat samen met een cliënt een uitkering aan vragen, wie gaat diagnosticeren. En om 9 uur is het kantoor leeg. Pas 's middags weer, zo rond drie uur komt iedereen terug. Er wordt geëvalueerd, wat is wel gelukt en wat niet.

Eén keer per week bespreekt het team gezamenlijk de hele caseload en eens in vier weken worden circa vijf behandelplannen besproken. Iedere zes maanden worden behandelplannen geëvalueerd. Er is continu aandacht voor deskundigheidsbevordering: psychopathologie, BOPZ, psycho-educatie over borderline, hoe kunnen de teamleden voorkomen dat de borderliners hen uitputten.

Systematisch en modelgetrouw

Het team bestaat naast de ervaringsdeskundige uit een psychiater, psycholoog, arts-assistent spv-er, trajectbegeleider, twee maatschappelijk werkers en een verpleegkundige gespecialiseerd in somatische zorg. Ze werken volhardend door, systematisch en modelgetrouw. En transdisciplinair: "We verbreiden gaandeweg individuele kennis naar een collectief niveau." Humor en een lange adem horen er ook bij, want het is zwaar en zonder die twee eigenschappen lastig vol te houden.

Door haar persoonlijke ervaringen slaat Vera bruggen tussen hulpverleners en cliënten. En is ze een bron van hoop. "Als ze tegen mij zeggen, 'Vera, wat moet ik nou, ben al zo lang verslaafd, het lukt toch niet meer', dan zeg ik, kijk naar mij, mij is het ook gelukt en ik ben met 45 jaar gestopt." En ze is een bron van inspiratie, want cliënten willen graag als ze clean zijn, 'net zulk werk als Vera doen.'

De mens voorop

Vera's mooiste ervaring? "Dat vrouwen vanzelf naar me toe komen, ik vraag dan 'hoe gaat het' en dan komen de vragen." En de resultaten? Op een caseload van circa 70 vrouwen zijn vijf vrouwen erin geslaagd clean te worden en clean te blijven en nagenoeg zelfstandig te wonen. Een van hen is sinds kort moeder, na een dakloos bestaan met polidrugsgebruik, 'alles uit de familie-pam', cocaïne en heroïne en verlies van een vriend van wie ze echt hield, hij overleed aan een overdosis.

Op de laatste vraag of zij en haar team tips hebben voor andere teams, noemt Vera teambuilding. "We werken met een gedeelde caseload. Iedereen kent alle cliënten. Je moet leren denken als team. En cliënten blijven zien als mensen, niet de diagnose voorop, maar de mens voorop."

Dit interview is geschreven door de GGZ Breburg Groep naar aanleiding van het (F)ACT-congres op 23 september 2009 in Goirle. Tijdens dit congres werden aan elf (F)ACT-teams de eerste Keurmerken van de Stichting CCAF (www.ccaf.nl) uitgereikt. Vera Jirak nam namens het ACT-team voor Vrouwen één van deze keurmerken in ontvangst.